

Recenzja pracy doktorskiej mgr Aleksandry Żebrowskiej

Prof. dr hab. Maria Banaszkiewicz-Bryła

Dziedzina, Sztuki muzyczne

Dyscyplina, Instrumentalistyka

Poznań, dnia 24 sierpnia 2021 r.

Zlecniodawca opinii

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Rada Dyscypliny Artystycznej, pismo z dnia 16.07. 2021. Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku, tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz.U. Nr 65, poz. 595 wraz ze zmianami Dz.U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz.1365, art.1 ust. 2 pkt. 2.

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, podjętej na posiedzeniu w dniu 25 września 2017 r., oznaczonej numerem 13/2017-2018, w sprawie :

- wszczęcia na wniosek Pani mgr Aleksandry Żebrowskiej przewodu doktorskiego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka, specjalność klawesyn i wyznaczenia promotora w osobie prof. dr hab. Małgorzaty Skotnickiej

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, podjętej na posiedzeniu w dniu 23 września 2019 r., oznaczonej numerem 166/2018-2019, w sprawie:

- wyznaczenia recenzentów

Zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym, oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65. Poz.595, ze zmianami Dz.U.nr164, poz.1365 z dnia 17.08.2005 r., tekst jednolity art.6 ust 1-3) Rada Wydziału posiada uprawnienia do prowadzenia przewodów na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie instrumentalistyka.

Pismo informujące o wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta pracy doktorskiej Pani Aleksandry Żebrowskiej pt. *Historyczne inspiracje i współczesne środki wyrazu, czyli muzyczny dualizm w utworach klawesynowych Pawła Szymańskiego*, zostało sygnowane datą 16.07. 2021 r. i podpisem Z-cy Przewodniczącej Rady Dyscypliny Artystycznej, dr hab. Moniki Karwaszewskiej.

Do pisma dołączona została następująca dokumentacja:

- Uchwały w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego i wyznaczeniu promotora oraz w sprawie wyznaczenia recenzentów.
- 1 egzemplarz pracy doktorskiej składającej się z dzieła artystycznego, zarejestrowanego na nośniku elektronicznym i opisu dzieła w wersji drukowanej i elektronicznej
- dokumentacja dorobku Kandydata (wykaz prac twórczych i dorobku artystycznego)

Złożona przez Kandydatkę, mgr Aleksandrę Żebrowską, praca doktorska oraz dokumentacja dorobku odpowiadają wymaganiom ustawy z dn. 14.03.2003 roku art.16 i 17 ust.1 i 2 tekst jednolity (Dz.U. nr 65. poz. 595, wraz ze zmianami Dz. U. nr. 164, poz. 1365 z dnia 17.08.2005 roku) oraz Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15.01.2004 roku § 11 ust. 1-4 w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich i habilitacyjnych oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora , tekst jednolity (Dz. U. nr 15, poz. 128, wraz ze zmianami Dz.U. nr 252, poz. 2124, Dz.U. nr 153 poz.1094).

Według protokołu Komisji Skrutacyjnej, powołanej do obliczenia wyników głosowania w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego w dziedzinie artystycznej instrumentalistyka dla mgr Aleksandry Żebrowskiej i wyboru promotora w osobie prof. dr hab. Małgorzaty Skotnickiej – liczba uprawnionych do głosowania członków Rady wynosiła 21 osób. Ważnych głosów oddano 18, w tym 18 za wszczęciem przewodu doktorskiego. Głosów przeciwnych i wstrzymujących brak. Quorum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

W wyniku głosowania w sprawie wyznaczenia mojej osoby na recenzenta przewodu doktorskiego, w głosowaniu tajnym oddano 16 głosów ważnych, wniosek został przyjęty jednogłośnie (16 osób za przyjęciem mojej kandydatury)

Niniejszym stwierdzam, że w świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art.18 ust. 2 pkt.1 i 2, Rada Wydziału podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu Promotora, oraz o wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta pracy doktorskiej Pani Aleksandry Żebrowskiej.

Podstawowe dane o Kandydacie

Studia

2013r. – ukończenie z wynikiem bardzo dobrym studiów I stopnia w specjalności klawesyn w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, w klasie dr hab. Małgorzaty Skotnickiej.

2015 r. – ukończenie z wynikiem dobrym studiów II stopnia w specjalności klawesyn w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, w klasie dr hab. Małgorzaty Skotnickiej. Temat pracy magisterskiej *Wczesna toccata klawesynowa na przykładzie Toccaty Seconda z Toccate e Partite D'Intavolatura Libro Primo Girolamo Frescobaldiego*.

2008 – rozpoczęcie studiów w klasie fortepianu prof. Grażyny Fiedoruk-Sienkiewicz w Akademii Muzycznej im.S.Moniuszki w Gdańsku
2018 – ukończenie rocznego Studium Podyplomowego „Menedżer Muzyki” na UMFC w Warszawie

Praca

2016-2017 Gdańska Szkoła Artystyczna – nauczyciel fortepianu
2015-2017 Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia “ARTIS” w Gdańsku-Kowalach – nauczyciel fortepianu głównego i dodatkowego, akompaniator
2015-2016 Akademia Muzyczna im.S.Moniuszki w Gdańsku – akompaniator Podyplomowego Studium Muzyki Dawnej

Nagrody

2017- II miejsce na II Broadwood Horniman Harpsichord Competition, Horniman Museum&Gardens, Londyn (Wielka Brytania)

Mgr Aleksandra Żebrowska już podczas studiów wykazywała się dużą aktywnością w zakresie działań artystyczno-naukowych. Brała udział w licznych kursach mistrzowskich, a wśród pedagogów prowadzących można wymienić takie nazwiska jak: Christophe Roussete, David J.Smith, David Bellugi, Franck Worner, Michael Kaidaish, Alexander Bonduryansky czy wybitne osobowości polskiej sceny muzyki dawnej jak prof. Elżbieta Stefańska, prof. Marta Czarny – Kaczmarek, prof.. Lilianna Stawarz, prof. Marek Toporowski, prof. Urszula Bartkiewicz czy Władysław Kłosiewicz.

Jest klawesynistką aktywną zawodowo, występując zarówno jako solistka i kameralistka podczas koncertów i festiwali, m. in. w Gdańsku, Sopocie, Malborku, Białymstoku Łodzi, Giżycku i Warszawie. Współpracuje z Orkiestrą Polskiej Filharmonii Kameralnej Sopot oraz Polską Filharmonią Bałtycką. Ma na swoim koncie również nagranie płyty CD z utworami J. Haydna, C. Ph. E. Bacha i L. van Beethovena, na której realizuje partię basso continuo w Orkiestrze Kameralnej Akademii Muzycznej w Gdańsku, pod batutą Sigiswalda Kuijkena.

Dokumentacja osiągnięć artystycznych mgr Aleksandry Żebrowskiej zawiera szczegółowe opisy około 60 koncertów wykonanych w latach 2009-2016. Koncerty te przedstawiają Doktorantkę jako muzyka wszechstronnego i świetnie odnajdującego się w różnorodnym, często bardzo wymagającym repertuarze.

Aleksandra Żebrowska brała udział w Akademickim Konkursie Klawesynowym w Poznaniu (2013 r. i 2015 r.), Międzynarodowym Konkursie Klawesynowym „Musica Antiqua” w Brugii, (2015 r.) oraz w Międzynarodowym Konkursie Klawesynowym w Londynie (2017 r.) gdzie zdobyła II miejsce. W 2015 roku rozpoczęła studia doktoranckie w Akademii Muzycznej im.S.Moniuszki w Gdańsku w klasie klawesynu prof. dr hab. Małgorzaty Skotnickiej, a od 2016 roku jest słuchaczem i uczestnikiem letnich międzynarodowych kursów klawesynowych „Piccola Accademia” w Montisi (Włochy) w renomowanej klasie klawesynu Christophe'a Rousseta.

Aleksandra Żebrowska była stypendystką Akademii Muzycznej w Gdańsku oraz Prezydenta Miasta Gdańska.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pani Aleksandry Żebrowskiej pod tytułem *Historyczne inspiracje i współczesne środki wyrazu, czyli muzyczny dualizm w utworach klawesynowych Pawła Szymańskiego* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym i opisu dzieła, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne obejmuje 2 płyty, prezentujące następujące utwory Pawła Szymańskiego:

CD 1

Limeryki [wersja I] na skrzypce i klawesyn

1. I
2. II
3. III
4. IV
5. V
6. VI
7. VII
8. VIII

Villanelle na kontratenor, 2 altówki i klawesyn

9. I
10. II
11. III
12. IV
13. V

Through the Looking Glass... III [wersja I] na klawesyn

CD 2

Une Suite de Pièces de Clavecin par Mr. Szymański

1. Ouverture
2. Allemande
3. Courante
4. Sarabande
5. Air
6. Menuet I & Menuet II
7. Gigue

Les Poiriers en Pologne ou une Suite de Pièces Sentimentales de Clavecin faite par Mr. Szymański

8. La Connaissance des Poitiers ou Prélude
9. François ou Allemande
10. Erika ou Courante
11. Raspail-Ay...01 ou Gavotte
12. Haut Coustias...98 ou Sarabande
13. Louise ou Rondeau
14. Jacques ou Canaries
15. La Bière de Zwierzyniec ou Menuet polonais
16. Le Départ des Poiriers ou Chaconne ancienne

Wykonawcy:

Jakub Borowczyk – kontratenor
Jan Cieszyński – altówka
Karolina Nowotczyńska – skrzypce
Nel Żmuda-Trzebiatowska – altówka
Aleksandra Żebrowska – klawesyn

Dokumentacja nagrania:

Sesja pierwsza: 9-10.04.2021 r.

Miejsce: Sala Koncertowa Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

Realizator: mgr Piotr Rodak

Instrument: kopia dwumanuałowego klawesynu francuskiego, zbudowana przez Zygmunta Kaczmarńskiego

Strój: równomiernie temperowany a=415 Hz

Sesja druga: 26-27.05.2021 r.

Miejsce: Akademia Klawiszowa, Królewska Fabryka Karabinów w Gdańsku

Realizator: mgr Marcin Kowalczyk

Instrumenty: kopia dwu-manuałowego klawesynu francuskiego zbudowana przez Zygmunta Kaczmarńskiego, oraz dwumanuałowy, pięciopedałowy klawesyn Kurta Wittmayera

Strój: równomiernie temperowany a=440 Hz

Ocena dzieła artystycznego

Po zapoznaniu się z częścią artystyczną i opisową niniejszej pracy stwierdzam, że wybór nagranych utworów świetnie odzwierciedla założoną koncepcję wykazania dualizmu stylistycznego w kompozycjach klawesynowych Pawła Szymańskiego. Są one zróżnicowane zarówno pod względem składu wykonawczego jak i pod względem stylistyki kompozycji (wyraźny podział na utwory stylizowane i surkonwencjonalne). Doktorantka interpretuje utwory kameralne z wielką precyzją i wykazuje się doświadczeniem kameralnym we współpracy z pozostałymi muzykami. W *Limerykach* bardzo dobrze został podkreślony charakter ulotności,

groteski i zaskoczenia w budowaniu formy złożonej z drobnych miniatur, natomiast *Villanelle* czaruje jakością dźwięku i stopliwością brzmień wokalnych i instrumentalnych. Należy podkreślić, że dopiero w utworach solowych Doktoranka pokazuje rozległą paletę swoich możliwości instrumentalnych. Zarówno w *Through the Looking Glass... III [wersja I] na klawesyn* jak i w utworach stylizowanych - *Une Suite de Pièces de Clavecin par Mr. Szymański* i *Les Poiriers en Pologne ou une Suite de Pièces Sentimentales de Clavecin faite par Mr. Szymański* możemy podziwiać opanowanie warsztatu instrumentalnego – świetną technikę gry, precyzyjną artykulację, jakość dźwięku i swobodę w operowaniu czasem muzycznym. W utworach stylizowanych bardzo dobrze zakomponowane zostały elementy charakterystyczne dla francuskiego stylu gry – alteracje rytmiczne *notes inégales*, czy *style brisé*. Części taneczne suit, chociaż w treści muzycznej stosują współczesną harmonię i sposób prowadzenia linii melodycznej, świetnie odzwierciedlają elementy choreografii tańców historycznych z ich charakterystycznymi cechami. Mój niedosyt co do tempa i energii w interpretacji ostatniej części *Une Suite de Pièces de Clavecin* został rozwiany poprzez bardzo logiczny komentarz Doktorantki przedstawiający celowość doboru tempa w *Gigue* dla utrzymania przejrzystości faktury i klarowności przeprowadzenia wszystkich głosów. Biorąc powyższe pod uwagę całość dzieła artystycznego oceniam niewątpliwie bardzo wysoko.

Opis dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego w komplementarny sposób uzupełnia część artystyczną, a Kandydatka wykazuje się tu dużą wiedzą z zakresu opisywanej tematyki. Praca składa się z wstępu, sześciu rozdziałów i zakończenia. Poszczególne rozdziały zawierają informacje na temat renesansu klawesynu w XX wieku oraz jego rozwoju w wieku XXI, następnie omówione jest budownictwo klawesynów w zakresie instrumentów współczesnych i kopii historycznych, a także ogólnie scharakteryzowana została muzyka klawesynowa XX i XXI wieku i znaczący wpływ jako mieli na nią współcześni klawesyniści. Dalsze rozdziały skupiają się już na temacie głównym, czyli sylwetce Pawła Szymańskiego i jego twórczości klawesynowej w kontekście utworów wybranych do prezentacji doktorskiej. Są one szczegółowo zanalizowane według ustalonego planu; przedstawienie okoliczności i data powstania utworu, informacje na temat publikacji nutowych, prawykonań i dostępnych nagrań i następnie analiza formalna wraz z przedstawieniem wyborów interpretacyjnych Doktorantki. Tak logiczne przedstawienie kolejnych kompozycji pozwala na bardzo przejrzyste i jasne spojrzenie na całokształt tych utworów i ocenę ich wzajemnych relacji – różnic i punktów wspólnych. Doktoranka w rozważaniach na temat twórczości Pawła Szymańskiego oparła się na koncepcji dualizmu stylistycznego i w tym kierunku prowadzi narrację analityczną. Pod tym względem praca jest spójna i logiczna. Moje nieliczne zastrzeżenia dotyczą wstępu i zakończenia dysertacji. We wstępie pracy brakuje mi wyraźnego uzasadnienia wyboru tematu, a najbardziej rozczerwujące jest zakończenie, bardzo lakonicznie stwierdzające szerokie zainteresowanie twórczością Pawła Szymańskiego i wyrażające nadzieję, że lista jego utworów klawesynowych nie jest jeszcze

zamknięta. Niewątpliwie brakuje tu sprecyzowanych wniosków i odpowiedzi na pytania badawcze przedstawione we wstępnej koncepcji pracy tzn. „...czy nurt historyczny i współczesny rzeczywiście funkcjonują w utworach Pawła Szymańskiego odrębnie i niezależnie od siebie, czy też spotykają się w pewnych punktach, krzyżują i przenikają? Czy można tworzyć współczesną muzykę na instrument historyczny całkowicie unikając odniesień do jego muzycznych tradycji?..” Można by także oczekiwać umiejscowienia twórczości kompozytora w szerszym kontekście literatury klawesynowej, czy wniosków końcowych uzyskanych poprzez dokonaną przez Doktorantkę analizę integralną utworów.

Ważnym uzupełnieniem są aneksy dołączone do dysertacji, zawierające pełną listę utworów Pawła Szymańskiego, wykorzystujących w obsadzie klawesyn oraz przedstawienie sylwetek klawesynistów i klawesynistek, wymienionych w opisie jako znaczących dla opracowywanego tematu.

Sama strona edytorska pracy jest dobra, zawiera bardzo nieliczne usterki z zakresu różnej pisowni tych samych wyrazów, niekiedy występujących w bliskiej odległości (m.in. str. 4 – kopia „dwu-manuałowego klawesynu” i w następnej linijce „dwumanuałowy klawesyn”, str. 42 kilkukrotne wymienne stosowanie nazwy Lusławice z pomyłkową Lutosławice, błędnie powtórzone za publikacją Aleksandry Gajeckiej-Antosiewicz imię altowiolisty prof. Piotra Reicherta – Ryszard Reichert itp.) i niewielką ilość błędów literowych, w żadnym stopniu nie wpływających na wartość merytoryczną dysertacji.

Konkluzja

Praca mgr Aleksandry Żebrowskiej stawia sobie za cel przybliżenie sylwetki niewątpliwie bardzo ważnego dla rozwoju współczesnej polskiej literatury klawesynowej kompozytora – Pawła Szymańskiego. Doktorantka prezentuje w nagraniach dużą część jego klawesynowej twórczości, analizując ją pod względem formalnym i stylistycznym.

Po wnikliwym zapoznaniu się z przedstawioną pracą stwierdzam, że Kandydatka zarówno w przedstawionym dziele artystycznym jak i w opisie dzieła rozwiązała przedstawiony problem artystyczny w sposób satysfakcjonujący. Niniejsza dysertacja jest niewątpliwie oryginalna ze względu na rzadko podejmowany temat wykorzystania klawesynu w muzyce współczesnej i w tym zakresie stanowi znaczący wkład w rozwój dziedziny instrumentalistyki.

W związku z powyższym stwierdzam, że spełnione zostały wymagania art. 13 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku (z późn. zm.) o stopniach naukowych i tytule oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki, stawiane kandydatom do stopnia doktora sztuki - pracę doktorską Pani mgr Aleksandry Żebrowskiej przyjmuję i rekomenduję do dalszej procedury.

prof. dr hab. Maria Banaszkiewicz-Bryła